

EUROPOS KAIMYNYSTĖS POLITIKA

Europos kaimynystės politika (EKP) taikoma Alžyriui, Armėnijai, Azerbaidžanui, Baltarusijai, Egiptui, Gruzijai, Izraeliui, Jordanijai, Libanui, Libijai, Moldovai, Marokui, Palestinei, Sirijai, Tunisui ir Ukrainai. EKP tikslas – didinti visų kaimyninių šalių gerovę, stabilumą ir saugumą. Jos pagrindą sudaro demokratija, teisinė valstybė ir pagarba žmogaus teisėms. EKP iš esmės yra dvišalė ES ir kiekvienos šalies partnerės politika, pagal kurią taip pat vykdomos regioninio bendradarbiavimo iniciatyvos – Rytų partnerystė ir Viduržemio jūros sąjunga^[1].

TEISINIS PAGRINDAS

- Europos Sąjungos sutarties 8 straipsnis;
- Europos Sąjungos sutarties V antraštinė dalis (išorės veiksmai);
- Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 206–207 straipsniai (prekyba) ir 216–219 straipsniai (tarptautiniai susitarimai).

BENDRIEJI TIKSLAI

Įgyvendindama Europos kaimynystės politikos (EKP) priemonę ES siūlo kaimyninėms šalims išskirtinius santykius, kurie grindžiami abipusiu įsipareigojimu puoselėti bendras vertybes (demokratiją ir žmogaus teises, teisinės valstybės, gero valdymo, rinkos ekonomikos principus ir darnų vystymąsi). EKP apima politinį koordinavimą ir glaudesnę ekonominę integraciją, didesnę judumą ir žmonių tarpusavio ryšius. Santykių užmojis priklauso nuo to, kiek partneriams yra svarbios šios vertybės. EKP skiriasi nuo ES plėtros proceso, nors ir nėra iš anksto numatyta, kaip gali vystytis ES ir kaimyninių šalių santykiai ateityje. 2011 m. ES atliko EKP peržiūrą ir, reaguodama į pokyčius arabų šalyse, daugiau dėmesio skyrė tvirtesnės ir tvaresnės demokratijos bei integracinės ekonominės plėtros skatinimui. Tvirta ir tvari demokratija visų pirma apima laisvus ir sąžiningus rinkimus, pastangas kovoti su korupcija, teismų nepriklausomumą, demokratinę ginkluotųjų pajėgų kontrolę bei saviraiškos, susirinkimų ir asociacijų laisvę. ES taip pat pabrėžė pilietinės visuomenės vaidmenį šiame procese ir įdiegė principą „parama pagal pažangą“, kuriuo vadovaudamasi Sąjunga plėtoja tvirtesnę partnerystę su didesnę pažangą demokratiškas reformas srityje darančiomis kaimyninėmis šalimis. 2015 m. kovo mėn. Komisija ir Europos išorės veiksnių tarnyba (EIVT) pradėjo konsultacijų procesą dėl naujos EKP peržiūros. Vienas

[1] Informacijos apie dvišalius ES ir Rytų partnerių bei Viduržemio jūros regiono partnerių santykius žr. kitose faktų suvestinėse šiomis temomis ([5.5.5](#); [5.5.6](#) ir [5.5.7](#)).

iš pagrindinių šios peržiūros tikslų buvo pritaikyti politikos priemonės taip, kad būtų labiau atsižvelgiama į konkrečius šalių partnerių siekius. Atsižvelgdamas į tai, Europos Parlamentas 2015 m. liepos 9 d. priėmė rezoliuciją, kurioje pabrėžė, kad EKP turi būti strategiškesnė, labiau sutelkta į tikslus, lankstesnė ir nuoseklesnė. 2015 m. lapkričio 11 d. EIVT ir Komisija pateikė konsultacijų rezultatais pagrįstą komunikatą šia tema.

2017 m. gegužės 18 d. EIVT ir Komisija paskelbė [EKP peržiūros įgyvendinimo ataskaitą](#). Ataskaitoje pabrėžtas lankstesnis ir jautresnis ES požiūris į bendradarbiavimą su EKP partnerėmis ir veiksmingesnis išteklių naudojimas. 2019 m. kovo 27 d. Parlamentas priėmė [rezoliuciją „Laikotarpis po Arabų pavasario: tolesni veiksmai Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos \(MENA\) regione“](#), kurioje pripažino tam tikra demokratinę naudą regione, tačiau taip pat paragino vykdyti tolesnes ekonomines, demokratines ir socialines reformas.

PRIEMONĖS

EKP paremta teisiniais susitarimais tarp ES ir jos partnerių – partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimais (PBS), o pastaruoju metu – asociacijos susitarimais.

Svarbiausia EKP dalis yra dvišaliai veiksmų planai ir partnerystės prioritetai, kuriuos parengė ES ir dauguma šalių partnerių. Juose nustatytos politinių ir ekonominių reformų darbotvarkės, į kurias įtraukti trumpojo ir vidutinės trukmės laikotarpio (nuo trejų iki penkerių metų) prioritetai. EKP veiksmų planuose ir partnerystės prioritetuose atsižvelgiama į ES ir kiekvienos partnerės poreikius, interesus ir pajėgumus. Jais siekiama vystyti demokratines, socialiai teisingas ir įtraukias visuomenes, skatinti ekonominę integraciją ir gerinti asmenų judėjimą per valstybines sienas.

ES remia EKP tikslų įgyvendinimą teikdama finansinę paramą, taip pat bendradarbiaudama politikos ir techninėje srityse. Finansavimas daugiausia teikiamas pagal Europos kaimynystės priemonę; 2014–2020 m. laikotarpiui skirta 15,4 mlrd. EUR suma. EKP finansuoti naudojamos kitos priemonės ir programos, pavyzdžiui, Pilietinės visuomenės kaimynystės programa. Komisija taip pat teikia finansinę paramą partnerėms subsidijų forma, o Europos investicijų bankas ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas prisideda prie šios paramos suteikdami paskolas.

Be to, įgyvendinant EKP buvo sukurtos naujos priemonės, kuriomis siekiama gerinti patekimą į rinką, ypač derantis dėl išsamių ir visapusiškų laisvosios prekybos susitarimų, taip pat gerinti judumą ir migracijos valdymą. Kai kurie partneriai pasiūlė ir sudarė judumo partnerystes bei vizų režimo supaprastinimą ir (arba) liberalizavimą, o 2016 m. pradėta įgyvendinti speciali finansinė priemonė – [Judumo partnerystės priemonė](#). Pietų regione keletas regioninių ir dvišalių iniciatyvų, susijusių su migracija ir judumu, finansuojamos iš [ES skubiosios pagalbos Afrikai patikos fondo](#), Šiaurės Afrikos skyriaus.

EKP yra parengta kaip bendras politikos priemonių rinkinys, tačiau ji taip pat teikia galimybių ES pritaikyti ir diferencijuoti savo politiką atsižvelgiant į kiekvienos partnerės ypatumus.

Vykstant diskusijoms dėl 2020–2027 m. daugiametės finansinės programos (DFP), persvarstoma ES išorės finansavimo priemonių, įskaitant Europos kaimynystės priemonę, struktūra ir veikimas. Atsižvelgdamas į tai, 2018 m. balandžio 18 d.

Parlamentas patvirtino [pranešimą dėl ES išorės finansavimo priemonių įgyvendinimo](#), įskaitant 2017 m. vidurio laikotarpio peržiūrą ir būsimą struktūrą po 2020 m. Pranešime raginama EKP suteikti daugiau lankstumo, geriau taikyti principą „parama pagal pažangą“ ir paskatomis grindžiamą požiūrį ir geriau koordinuoti regionines ir dvišales programas.

2018 m. birželio 14 d. Komisija paskelbė [pasiūlymą](#) dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Kaimynystės, vystymosi ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonės (KPTBP). Pasiūlymu siekiama supaprastinti esamą ES išorės veiksmų finansavimo struktūrą kitam DFP laikotarpiui ir įtraukti kelias finansines priemones į naują KPTBP, įskaitant Europos kaimynystės priemonę. Parlamentas priėmė savo poziciją dėl šio pasiūlymo per [pirmąjį svarstymą](#) 2019 m. kovo 27 d., ragindamas skirti daugiau lėšų, aktyviau veikti priimant sprendimus dėl antrinių politikos galimybių ir dėl pagalbos teikimo sustabdymo tais atvejais, kai pažeidžiamos žmogaus teisės.

REGIONINIAI ASPEKTAI

A. Rytų partnerystė

Rytų partnerystė buvo sukurta siekiant pagerinti ES santykius su daugeliu Rytų kaimynių: Armėnija, Azerbaidžanu, Baltarusija, Gruzija, Moldova ir Ukraina. Dėl Rytų partnerystės, paremtos EKP, susitarta 2008 m., o 2009 m. ji pradėta įgyvendinti.

1. Tikslai

Pagrindinis Rytų partnerystės tikslas – paspartinti ES ir jos Rytų kaimynių politinės asociacijos procesą ir gerinti jų ekonominę integraciją. Integracijos ir bendradarbiavimo lygis atspindi kiekvienos šalies partnerės įsipareigojimą puoselėti Europos vertybes, remtis jos standartais ir struktūra bei siekti pažangos šioje srityje. Rytų partnerystės tikslas – skatinti demokratiją ir gerą valdymą, didinti energetinį saugumą, skatinti sektorių reformas (įskaitant aplinkos apsaugą) ir žmonių tarpusavio ryšius, remti ekonominę ir socialinę plėtrą bei teikti papildomą projektų, skirtų ekonominei ir socialinei nelygybei mažinti ir stabilumui didinti, finansavimą^[2].

2. Struktūra

Rytų partnerystės aukščiausiojo lygio susitikimai, kuriuose dalyvauja ES ir šalių partnerių valstybių ar vyriausybių vadovai bei Europos Parlamento, Europos Komisijos ir EIVT atstovai, rengiami kas dvejus metus.

2017 m. lapkričio 24 d. Briuselyje surengto Rytų partnerystės aukščiausiojo lygio susitikimo dalyviai įvertino pastarųjų dvejų metų laimėjimus ir tikėjosi, kad bus pradėtas įgyvendinti bendras tarnybų darbinis dokumentas^[3], kuriame siūlomas labiau sutelktas požiūris į rezultatus įgyvendinant keturis prioritetus, nustatytus 2015 m. gegužės 22 d. Rygoje vykusio Rytų partnerystės aukščiausiojo lygio susitikimo bendroje deklaracijoje:

- ekonominė plėtra ir rinkos galimybės;
- institucijų stiprinimas ir geras valdymas;
- sujungiamumas, energijos vartojimo efektyvumas, aplinka ir klimato kaita;

[2]Daugiau informacijos rasite [EIVT](#) interneto svetainėje apie Rytų partnerystę.

[3]„Rytų partnerystė – 20 tikslų iki 2020 m.: svarbiausia pagrindiniai prioritetai ir apčiuopiami rezultatai“.

— judumas ir žmonių tarpusavio ryšiai.

Rengiantis aukščiausiojo lygio susitikimui Parlamento parengtos rekomendacijos (jos patvirtintos 2017 m. lapkričio 15 d.) buvo į ateitį orientuotas plataus užmojo indėlis.

Rytų partnerystės daugiašalė strategija paremta keturiomis teminėmis platformomis: demokratija, geru valdymu ir stabilumu; ekonomine integracija ir konvergencija su ES politikos kryptimis; energijos tiekimo saugumu ir žmonių tarpusavio ryšiais. Vyresnieji pareigūnai susitinka bent du kartus per metus, o užsienio reikalų ministrai – kartą per metus. Platformų darbas kartais gali būti aptariamas konkrečioms sektoriams skirtuose ministrų susitikimuose.

Taip pat pradėtos pavyzdinės iniciatyvos, kurios apima integruoto sienų valdymo programą, pagalbos mažosioms ir vidutinėms įmonėms priemonę, regionines elektros energijos rinkas ir pastangas pagerinti energijos vartojimo efektyvumą, didinti atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą, skatinti gerą aplinkos valdymą bei užkirsti kelią gaivalinėms ir žmogaus sukeltoms nelaimėms, joms pasirengti ir į jas reaguoti.

2011 m. įsteigta EURONEST parlamentinė asamblėja^[4] – Rytų partnerystės parlamentinis elementas – atsakinga už partnerystės veiklos priežiūrą ir stebėseną bei konsultacijas su partneryste susijusiais klausimais. Pagrindinis jos tikslas – užtikrinti Rytų partnerystės šalių parlamentų ir Europos Parlamento bendradarbiavimą, gerinti žmonių tarpusavio ryšius, skatinti aktyvų pilietinės visuomenės dalyvavimą ir aktyviau dalyvauti kultūrų dialoge. Parlamentinė asamblėja grindžiama abipusiais interesais ir įsipareigojimais, taip pat diferencijavimu, bendros atsakomybės ir atsakingumo principais. Vienas iš jos uždavinių – kontroliuoti Europos Sąjungos Rytų partnerystės šalims teikiamą paramą; ji taip pat gali teikti rekomendacijas Rytų partnerystės šalių tarpvyriausybiniams struktūroms, siekiant puoselėti glaudesnę šių šalių politinę ir ekonominę integraciją į ES.

Iki šiol Asamblėja surengė šešis eilinius posėdžius, paskutinis vyko 2018 m. birželio 25–27 d. Briuselyje. Asamblėjoje dalyvauja 60 Europos Parlamento narių ir po 10 narių iš kiekvienos šalies partnerės parlamento. Tačiau Europos Parlamentas nepripažįsta Baltarusijos nacionalinės asamblėjos kaip demokratiškai išrinktos institucijos, todėl šiuo metu Baltarusijos parlamento atstovai EURONEST parlamentinėje asamblėjoje nedalyvauja. EURONEST parlamentinę asamblėją sudaro keturi nuolatiniai komitetai: Politinių reikalų, žmogaus teisių ir demokratijos komitetas, Ekonominės integracijos, teisinio derinimo ir atitikties ES politikos sritims komitetas, Energetinio saugumo komitetas ir Socialinių reikalų, užimtumo, švietimo, kultūros ir pilietinės visuomenės komitetas.

Be to, Rytų partnerystės pilietinės visuomenės forumas^[5] teikia rekomendacijas, kuriomis siekiama daryti įtaką ES institucijoms ir Rytų partnerystės nacionalinėms vyriausybėms.

---

[4]Daugiau informacijos apie EURONEST parlamentinę asamblėją ir jos veiklą rasite [Asamblėjos interneto svetainėje](#).

[5]Daugiau informacijos apie pilietinės visuomenės forumą galite rasti [Pilietinės visuomenės forumo interneto svetainėje](#).

B. Viduržemio jūros sąjunga (VJS)

Viduržemio jūros sąjungą sudaro 28 ES valstybės narės, Europos Sąjunga ir 15 Viduržemio jūros regiono šalių (Albanija, Alžyras, Bosnija ir Hercegovina, Egiptas, Izraelis, Jordanija, Juodkalnija, Libanas, Marokas, Mauritanija, Monakas, Palestina, Sirija (kurios narystė sustabdyta dėl pilietinio karo), Tunisas ir Turkija). Arabų Valstybių Lyga dalyvavo visuose susitikimuose nuo 2008 m., o Libijai suteiktas stebėtojos statusas.

1. Tikslai

Viduržemio jūros sąjunga yra daugiašalis Europos Sąjungos ir pietinių bei rytinių Viduržemio jūros regiono šalių politinių, ekonominių ir socialinių santykių pagrindas. Ji sukurta 2008 m. per [Paryžiaus aukščiausiojo lygio susitikimą](#) tęsiant Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių partnerystę (EUROMED), taip pat vadinamą Barselonos procesu. Viduržemio jūros sąjunga paremta Barselonos deklaracijoje (1995 m.) nustatytais tikslais, t. y. sukurti taikos, stabilumo, saugumo ir bendros ekonominės gerovės zoną, grindžiamą visiška pagarba demokratijos principams, žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms, skatinant Europos ir Viduržemio jūros regiono kultūrų ir civilizacijų tarpusavio supratimą.

2. Struktūra

Viduržemio jūros sąjungai pirmininkauja du pirmininkai ir taip pabrėžiama šiai grupei būdinga bendra atsakomybė. Nuo 2012 m. Europos Sąjunga buvo atsakinga už šiaurinių šalių, o Jordanija – už pietinių šalių bendrą pirmininkavimą Viduržemio jūros sąjungai. Pagrindinis Viduržemio jūros sąjungos valdymo organas yra vyresniųjų pareigūnų susitikimas, per kurį prižiūrimas ir koordinuojamas Viduržemio jūros sąjungos darbas. Per vyresniųjų pareigūnų susitikimą taip pat tvirtinamas sekretoriato biudžetas ir darbo programa, rengiami užsienio reikalų ir kitų ministrų susitikimai bei skiriamas generalinis sekretorius ir šeši generalinio sekretoriaus pavaduotojai. Šiame susitikime taip pat aptariami projektų pasiūlymai, kuriuos tvirtinti teikia sekretoriatas. Viduržemio jūros sąjungos sekretoriato darbas – visų pirma techninių projektų parinkimas, rengimas, skatinimas ir koordinavimas tokiose srityse, kaip transportas, energetika, vandens tiekimas, aplinkos apsauga, aukštasis mokslas ir judumas, moksliniai tyrimai, socialiniai reikalai, moterų įgalėjimas, užimtumas ir verslo plėtra, kurios prisideda prie bendradarbiavimo stiprinimo ir turi tiesioginės įtakos piliečių pragyvenimui. ES indėlis į Viduržemio jūros sąjungos sekretoriato biudžetą yra didžiausias.

Viduržemio jūros šalių sąjungos parlamentinės asamblėjos veikla grindžiama Europos Sąjungos ir Viduržemio jūros šalių parlamentinės asamblėjos darbu ir ją sudaro 280 narių: 132 nariai iš ES (83 nariai iš 28 ES nacionalinių parlamentų ir 49 Europos Parlamento nariai), 8 nariai iš Europos Viduržemio jūros regiono šalių partnerių (Albanijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Monako ir Juodkalnijos), 130 narių iš dešimties Viduržemio jūros pietinės ir rytinės pakrantės šalių (Alžyro, Egipto, Jordanijos, Izraelio, Libano, Maroko, Palestinos, Sirijos (jos narystė sustabdyta), Tuniso ir Turkijos) ir 10 narių iš Mauritanijos.

Viduržemio jūros sąjungos parlamentinė asamblėja surengia bent vieną plenarinę sesiją per metus; paskutinė sesija buvo surengta Strasbūre 2018 m. vasario 13 ir 14 d. Per plenarinę sesiją priimamos rezoliucijos arba rekomendacijos visais Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių bendradarbiavimo klausimais, susijusiais su Viduržemio jūros sąjungos vykdomaisiais organais, Europos Sąjungos Taryba, Europos Komisija ir šalių partnerių nacionalinėmis vyriausybėmis. 2018–2019 m. Viduržemio jūros šalių sąjungai rotacijos tvarka pirmininkavo Europos Parlamentas, o per paskutinį plenarinį posėdį Strasbūre jis pirmininkavimą perdavė Turkijos Didžiajai Nacionalinei Asamblėjai. Asamblėją sudaro penki komitetai: Politinių reikalų, Ekonomikos, Kultūros, Moterų teisių ir Energetikos.

María Álvarez López / Mario Damen
04/2019

